

הכנסת התשע-עשרה

יוזם: חבר הכנסת מאיר שטרית

פ/19/468

הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירות) (תיקון – בחירות ממוחשבות), התשע"ג–2013

1. תיקון סעיף 1 בחוק הרשויות המקומיות (בחירות), התשכ"ה–1965¹ (להלן – החוק העיקרי), בסעיף 1, אחרי ההגדרה "יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית" יבוא:

"בחירות ממוחשבות" – בחירות בהן הליכי ניהול רישום הבוחרים, ההצבעה ומניית הקולות נעשים באמצעים ממוחשבים לפי חוק זה;

"המפקח" – עובד משרד הפנים שהשר מינהו להיות המפקח הארצי על הבחירות;

"כרטיס הזדהות" – כרטיס חכם הנדרש לצורך ביצוע כל פעולה בעמדת ועדת הקלפי הנדרשת עבור קיום בחירות ממוחשבות, ובו מספר או מרכיב ייחודי אחר המאפשר שיוך הכרטיס לאדם או בעל תפקיד מסוים, ומעקב אחרי השימוש בכרטיס;

"כרטיס הצבעה" – כרטיס חכם הנדרש לצורך הפעלת עמדת ההצבעה וביצוע ההצבעה;

"כרטיס הצפנה ייעודי" – כרטיס חכם המותקן ביום הבחירות בעמדות הממוחשבות והמשמש ליצירת מנגנון הצפנה אחיד בכל העמדות הממוחשבות במקום קלפי, ויבטיח את חשאיית ההצבעה ואת היכולת למנוע שינוי חיצוני של ההצבעה;

"כרטיס חכם" – כרטיס מחומר קשיח ובו מוטבע רכיב תכנה ייעודי;

"מסמך" – לרבות עמדות ממוחשבות וכל מצע אחר ששימש במהלך ההצבעה;

"מקום קלפי" – מקום שנקבע לפי חוק זה להצבתם של קלפי מיוחדת או קלפי ממוחשבת לשם הצבעה בבחירות;

"עמדת בדיקה" – עמדת מחשב שאינה מחוברת לרשת מחשבים, הכוללת מסך, תכנת בדיקה וקורא כרטיסים, ואשר לא תוכל לשמש אלא לצורך ביצוע בדיקה של אופן ההצבעה על ידי המצביע;

¹ ס"ח התשכ"ה, עמ' 248.

"עמדת הצבעה" – עמדת מחשב שאינה מחוברת לרשת מחשבים, הכוללת מסך, תוכנת הצבעה, קורא כרטיסים, ואשר לא תוכל לשמש אלא לצורך ביצוע הצבעה ;

"עמדת ועדת הקלפי" – עמדת מחשב ובה שני מחשבים, המחוברים בינם לבין עצמם בלבד לצורך עדכון הדדי, אשר בה ניתן יהיה לנהל את רשימת הבוחרים הממוחשבת ולבצע פעולות הקשורות בעמדות ההצבעה בלבד, לרבות מניית הקולות ;

"עמדת תרגול" – עמדת מחשב שאינה מחוברת לרשת מחשבים, הכוללת את כל רכיבי המערכת של עמדת ההצבעה למעט קורא הכרטיסים, אשר לא תוכל לשמש אלא לצורך תרגול הליך ההצבעה ;

"עמדות ממוחשבות" – עמדות בדיקה, עמדות הצבעה, עמדות ועדת הקלפי ועמדות תרגול ;

"רשימת בוחרים ממוחשבת" – רשימה ממוחשבת, המנוהלת בעמדת ועדת קלפי, המכילה את רשימת הבוחרים באותה קלפי ;

"קורא כרטיסים" – התקן המיועד לאפשר קריאת מידע מכרטיס חכם ;

"קלפי מיוחדת" – קלפי הנגישה למוגבלים בניידות, כאמור בסעיף 31א, בה תתאפשר הצבעה, לכל המעוניין בכך, בקלפי שאינה ממוחשבת ;

"קלפי ממוחשבת" – קלפי הכוללת עמדות ממוחשבות, תיבת קלפי ומנעול ;

"רכיב תוכנה ייעודי" – רכיב תוכנה שאינו מוצר מדף, ואשר פותח במיוחד עבור הבחירות הממוחשבות, או רכיב חומרה אשר לא עבר הליכי אישור מוכרים ומקובלים, המיועד להתקנה בכרטיס חכם לצורך קליטת נתוני הבחירות הממוחשבות ועיבודם."

תיקון סעיף 23ד 2. בסעיף 23ד לחוק העיקרי, במקום הסיפה החל במילים "הודעה בדבר מען" יבוא "ההודעה לקראת הבחירות אשר תכלול את הפרטים שלהלן :

(1) הודעה בדבר מען הקלפי ששמו נכלל ברשימת הבוחרים שלה ;

(2) האם הקלפי נגישה לאנשים המוגבלים בניידות ;

(3) תיאור של הליך הבחירות הממוחשבות והסבר על אופן ההצבעה, וכן על זכותו של הבוחר להצביע בדרך שאינה ממוחשבת בקלפי מיוחדת וציון מענה של הקלפי כאמור."

הוספת פרק ג'1 3. אחרי סעיף 34 לחוק העיקרי יבוא :

"פרק ג'1: הכנת בחירות ממוחשבות

מאשר טכנולוגי 34א. (א) המפקח, באישור השר, ימנה מאשר טכנולוגי.

(ב) המאשר הטכנולוגי יבדוק ויאשר, טרם קיומן של בחירות ממוחשבות, כי מערכות המחשב שיועדו לשמש לבחירות ממוחשבות, ובפרט רכיביהם הייעודיים, עומדים בדרישות חוק זה ומאפשרים לקיים רמת אבטחה נאותה; בדיקה ואישור כאמור יהיו לפי כללים שיקבעו בתקנות, ורשאי הוא לבצע בדיקות נוספות, ככל שהדבר יידרש להבטחת מהימנותה הטכנולוגית של מערכת הבחירות הממוחשבות.

(ג) המאשר הטכנולוגי ידווח על ממצאיו למפקח, כפי שייקבע בתקנות.

(ד) כשיר להתמנות למאשר טכנולוגי לפי סעיף זה, מי שמתקיימים לגביו כל אלה:

(1) הוא אזרח ישראלי או תושב קבע בישראל;

(2) הוא בעל תואר אקדמי במדעי המחשב מאת מוסד להשכלה גבוהה בישראל, כמשמעותו בחוק המועצה להשכלה גבוהה, התשי"ח-1958², או תואר אקדמי מאת מוסד להשכלה גבוהה בחוץ לארץ שהוא מוסד מוכר במדינתו, או השכלה רלוונטית אחרת (להלן – מוסד להשכלה גבוהה);

(3) הוא בעל נסיון טכנולוגי של שבע שנים לפחות בתחום אבטחת מידע, מתוכן לפחות שלוש שנים רצופות בתחום כרטיסים חכמים או קריפטוגרפיה;

(4) הוא לא הורשע בעבירה אשר מפאת חומרתה, מהותה או נסיבותיה אין הוא ראוי להתמנות לתפקיד מאשר טכנולוגי;

² ס"ח התשי"ח, עמ' 191.

(5) הוא לא עלול להימצא, במישרין או בעקיפין, במצב תדיר של ניגוד עניינים בין כהונתו כמאשר טכנולוגי, לבין עניין אישי או תפקיד אחר שלו; בפסקה זו, "עניין אישי או תפקיד אחר" – לרבות עניין אישי או תפקיד אחר של קרובו;

(6) הוא לא היה מעורב בשלבי פיתוח מערכת הבחירות הממוחשבת.

(ה) המאשר הטכנולוגי יכול שימונה מקרב עובדי המדינה. מונה המאשר שלא מקרב עובדי המדינה, לא יהיה בכך או בתשלום שכר בגין עבודתו בכדי ליצור יחסי עובד מעביד בינו לבין המדינה.

ממונה אבטחת מידע ארצי 34ב. (א) המפקח ימנה ממונה אבטחת מידע ארצי (להלן – ממונה אבטחה ארצי).

(ב) ממונה האבטחה הארצי אחראי על מערך אבטחת המידע של הבחירות הממוחשבות לפי הוראות חוק זה, ובכלל זה יהיה אחראי על ממוני אבטחה מקומיים, כמשמעותם בסעיף 34ג, וכן על טכנאי התפעול כמשמעותם בסעיף 34ד, ויהיה רשאי לבצע או להורות על ביצוע כל פעולה הדרושה לצורך קיום תקין של בחירות ממוחשבות, בכפוף להוראות חוק זה והנחיות המפקח.

(ג) ממונה האבטחה הארצי רשאי לבצע את כל הפעולות שבאחריות ממונה האבטחה המקומי.

(ד) כשיר להתמנות לממונה אבטחה ארצי לפי סעיף זה, מי שמתקיימים לגביו כל אלה:

(1) הוא אזרח ישראלי או תושב קבע בישראל;

(2) הוא בעל תואר אקדמי במדעי המחשב מאת מוסד להשכלה גבוהה;

(3) הוא בעל ניסיון טכנולוגי של שבע שנים לפחות בתחום אבטחת מידע, מתוכן לפחות שלוש שנים רצופות בתחום כרטיסים חכמים או קריפטוגרפיה ;

(4) הוא לא הורשע בעבירה אשר מפאת חומרתה, מהותה או נסיבותיה אין הוא ראוי להתמנות לתפקיד ממונה אבטחה ארצי ;

(5) הוא לא עלול להימצא, במישרין או בעקיפין, במצב תדיר של ניגוד עניינים בין כהונתו כממונה אבטחה ארצי, לבין עניין אישי או תפקיד אחר שלו ; בפסקה זו, "עניין אישי או תפקיד אחר" – לרבות עניין אישי או תפקיד אחר של קרובו.

(ה) ממונה האבטחה הארצי יכול שימונה מקרב עובדי המדינה ; מונה ממונה האבטחה הארצי שלא מקרב עובדי המדינה, לא יהיה בכך או בתשלום שכר בגין עבודתו בכדי ליצור יחסי עובד מעביד בינו לבין המדינה.

ממונה אבטחת מידע מקומי 34ג. (א) המפקח ימנה ממונה אבטחת מידע מקומי אחד לפחות לכל רשות מקומית (להלן – ממונה אבטחה מקומי), ורשאי הוא להסמיך ממונה אבטחה מקומי לפעול בתחומה של יותר מרשות מקומית אחת.

(ב) ממונה אבטחה מקומי אחראי על בדיקת תקינותם של רכיבי החומרה והתוכנה המשמשים לקיום בחירות ממוחשבות בתחום הרשות המקומית שלגביה מונה לפי חוק זה, בהתאם להנחיות ממונה אבטחה ארצי, כפי שייקבע בתקנות.

(ג) ממונה אבטחה מקומי ינחה טכנאי תפעול, כמשמעותם בסעיף 34ד בכל הנוגע לתפעול העמדות הממוחשבות, ורשאי הוא לבצע כל פעולה במקומם.

(ד) כשיר להתמנות ממונה אבטחה מקומי מי שמתקיימים לגביו כל אלה :

(1) הוא אזרח ישראלי או תושב קבע בישראל ;

(2) הוא בעל תואר אקדמי במדעי המחשב מאת מוסד להשכלה גבוהה ;

(3) הוא בעל ניסיון טכנולוגי של שלוש שנים לפחות בתחום אבטחת מערכות מידע או בעל לפחות חמש שנות ניסיון טכנולוגי בתחום אבטחת מידע ;

(4) הוא לא הורשע בעבירה אשר מפאת חומרתה, מהותה או נסיבותיה אין הוא ראוי להתמנות לתפקיד ממונה אבטחה מקומי ;

(5) הוא לא עלול להימצא, במישרין או בעקיפין, במצב תדיר של ניגוד עניינים בין כהונתו כממונה אבטחה מקומי, לבין עניין אישי או תפקיד אחר שלו ; בפסקה זו, "עניין אישי או תפקיד אחר" – לרבות עניין אישי או תפקיד אחר של קרובו.

(ה) ממונה האבטחה המקומי יכול שימונה מקרב עובדי המדינה. מונה ממונה האבטחה המקומי שלא מקרב עובדי המדינה, לא יהיה בכך או בתשלום שכר בגין עבודתו בכדי ליצור יחסי עובד מעביד בינו לבין המדינה.

טכנאי תפעול 34ד. (א) בכל מקום קלפי יוצב טכנאי תפעול אחד לפחות, שאושר על ידי המפקח.

(ב) טכנאי התפעול יעמוד בתנאי כשירות שיקבעו בתקנות, ולא ימלא את התפקיד מי שהורשע בעבירה אשר מפאת חומרתה, מהותה או נסיבותיה אין הוא ראוי להתמנות לתפקיד טכנאי תפעול.

(ג) טכנאי התפעול יהיה כפוף להנחיות ממונה האבטחה המקומי, יתפעל ויתחזק מערכות מחשב המשמשות לבחירות ממוחשבות, בהתאם לתקנות ועל פי הוראות ממונה האבטחה הארצי."

תיקון סעיף 48 4. בסעיף 48 לחוק העיקרי, בסופו יבוא :

"(6) תיאור של הליך הבחירות הממוחשבות והסבר על אופן ההצבעה, וכן על זכותו של הבוחר להצביע בדרך שאינה ממוחשבת בקלפי מיוחדת וציון מענה של הקלפי כאמור."

הוספת סעיפים 5. אחרי סעיף 49 לחוק העיקרי יבוא :
449 א עד 449 ז

"כרטיס הצבעה 449 א. (א) בכרטיסי ההצבעה יותקן רכיב התוכנה הייעודי; ההתקנה תיעשה בפיקוח המפקח או מי מטעמו, ולאחר מכן יימסרו הכרטיסים לרשות, לאחסון על פי הוראות סעיף 53; המפקח יספק לכל מועצה, על חשבונה, כמות מספקת של כרטיסי הצבעה.

(ב) הוראות חוק זה, החלות על פתקי הצבעה או מעטפות הצבעה, יחולו על כרטיסי ההצבעה, אלא אם כן נקבעה הוראה אחרת לעניין זה.

כרטיס הצפנה 449 ב. בכרטיסי ההצפנה הייעודיים יותקן רכיב התוכנה הייעודי; ההתקנה תיעשה בפיקוח ממונה אבטחה ארצי, ולאחר מכן יימסרו הכרטיסים לרשות המפקח, לאחסון על פי הוראות סעיף 53; המפקח יספק לכל מועצה, על חשבונה, כמות מספקת של כרטיסי הצפנה ייעודיים.

כרטיס הזדהות 449 ג. (א) המפקח או מי מטעמו, כפי שייקבע בתקנות, ינפיק למזכירי ועדות הקלפי כרטיס הזדהות הכולל חתימה אלקטרונית מאובטחת, כהגדרתה בחוק חתימה אלקטרונית, התשס"א—³ 2001.

³ ס"ח התשס"א, עמ' 210.

(ב) המפקח או מי מטעמו, ינפיק כרטיס הזדהות עבור כל קלפי, אשר ישמש את חברי ועדת הקלפי לצורך ביצוע פעולות בעמדת ועדת הקלפי.

(ג) כרטיסי ההזדהות יוקצו לחברי ועדת הקלפי על פי כתבי מינויים, כפי שייקבע בתקנות.

(ד) הקצאת הכרטיסים, החזרתם והחלפתם יתועדו באופן מדויק בפרוטוקול, כפי שייקבע בתקנות.

עמדות הצבעה
ועמדות בדיקה

49. (א) בעמדת הצבעה, על המסך יופיעו אות או כינוי ואות (להלן – רשומת ההצבעה), לפי סדר אותיות הא'-ב', כפי שנקבעו עבור רשימות המועמדים ואושרו על ידי מנהל הבחירות כאמור בסעיף 51; כמו כן תופיע אפשרות של בחירה ברשומת הצבעה ריקה, לפיה הבוחר אינו מעוניין לבחור רשומה כלשהי.

(ב) רשומת ההצבעה יכולה לכלול, גם את האות ואת הכינוי הערביים שמקבילים לאות ולכינוי העבריים, על פי הוראות סעיף 51(ב), והבוחר רשאי לבצע הצבעה בעברית בלבד או בעברית עם תרגום לערבית.

(ג) גודלה של כל רשומת הצבעה, אופן הצגתה, מראה, ופרטיה על גבי מסך ההצבעה ייקבעו בתקנות, וכן לא יוצגו בכל מקרה יותר מעשרים רשומות בכל עת על גבי המסך בעמדת ההצבעה.

(ד) בעמדת ההצבעה יותקן, לפני ההצבעה, כרטיס הצפנה ייעודי, אשר יאפשר הצפנת ההצבעה לצורך רישומה לכרטיס ההצבעה ולצורך מנייתה.

(ה) בצמוד לכל עמדת הצבעה תסופק עמדת בדיקה; בעמדת הבדיקה יותקן, לפני ההצבעה, כרטיס הצפנה ייעודי, אשר יאפשר הצגת ההצבעה בלבד.

עמדות תרגול 49ה. (א) בעמדות תרגול תותקן תוכנת הדמיה המדמה את הליך ההצבעה בדרך שתבטיח כי הובהר למשתמש בעמדת התרגול כי השימוש בה אינו מהווה הצבעה בבחירות.

(ב) תוכנת ההדמיה בעמדת התרגול תכלול מדריך מפורט של הליך ההצבעה בכתב ובחיווי קולי.

(ג) על גבי עמדת התרגול יוטבע סימון מיוחד המבהיר כי היא עמדת תרגול.

הגנה וסימון 149. (א) כל עמדת ועדת קלפי, עמדת הצבעה, ועמדת של מערכת המחשב בדיקה תצויד באמצעי הגנה פיזיים שנקבעו על ידי השר בתקנות.

(ב) כל רכיבי החומרה והתוכנה המשמשים לביצוע בחירות ממוחשבות על פי חוק זה, יאושרו מראש על ידי המפקח בהתייעצות עם ממונה האבטחה הארצי.

בקרה ואבטחה 149. (א) לא תופעל מערכת המיועדת לעריכת בחירות ממוחשבות ללא קבלת אישור מהמאשר הטכנולוגי למכלול רכיביה.

(ב) כל עדכון או שינוי של רכיבי המערכת כאמור בסעיף קטן (א), לאחר מתן האישור כאמור, יקבל אישור חדש של המאשר הטכנולוגי.

(ג) בלי לגרוע מהוראות סעיפים קטנים (א) ו-(ב), עד יום לפני יום הבחירות יבצע ממונה אבטחה ארצי בדיקת תקינות מדגמית לעמדות ועדת קלפי, עמדות הצבעה ועמדות בדיקה, כפי שייקבע בתקנות.

תיקון סעיף 53 6. בסעיף 53 לחוק העיקרי –

(1) האמור בו יסומן "(ג)", ובו, אחרי "לכל ועדת קלפי" יבוא "של קלפי מיוחדת, נוסף על הציוד האמור בסעיף קטן (א), גם את אלה", והסיפה החל במילים "הציוד האמור" תסומן "(ד)";

(2) לפני סעיף קטן (ג) יבוא:

"(א) לא יאוחר מיום לפני יום הבחירות ימסור המפקח לכל ועדת קלפי של קלפי ממוחשבת –

- (1) עמדת ועדת קלפי, ובה רשימת בוחרים ממוחשבת של אותה רשות מקומית ;
- (2) עמדת הצבעה ;
- (3) עמדת בדיקה ;
- (4) עמדת תרגול ;
- (5) כרטיסי הצבעה ;
- (6) כרטיסי הצפנה ייעודיים ;
- (7) כרטיסי הזדהות ;
- (8) קוראי כרטיסים ;
- (9) קלפי ומנעול ;
- (10) אמצעי הגנה פיזיים נוספים ;

(11) כל ציוד נוסף, לרבות ציוד גיבוי לכל מרכיבי מערכת המחשב, כפי שיקבע השר בתקנות.

(ב) עד יום לפני יום הבחירות, יישמר כל הציוד הרגיש על ידי המפקח, במחסן מאובטח ומוגן ; בסעיף קטן זה, "ציוד רגיש" – עמדות ממוחשבות בהן הותקנה רשימת בוחרים ממוחשבת או תוכנת הצבעה או בדיקה, וכן כרטיסי הצבעה וכרטיסי הצפנה ייעודיים, מרגע בו הותקן בהם רכיב ייעודי בהתאם לאמור בתקנות."

תיקון סעיף 54 7. בסעיף 54(א) לחוק העיקרי, בסופו יבוא :

"(3) מודעה המכילה את התיאור של הליך הבחירות הממוחשבות והסבר על אופן ההצבעה, וכן על זכותו של הבוחר להצביע בדרך שאינה ממוחשבת בקלפי מיוחדת וציון מענה של הקלפי כאמור."

הוספת סעיף 54 א 8. אחרי סעיף 54 לחוק העיקרי יבוא :

"הליך ההצבעה 54א. הבחירות יהיו בחירות ממוחשבות ; ואולם, בוחר שאינו מעוניין להצביע בבחירות ממוחשבות ושמו נכלל ברשימת הבוחרים, רשאי להצביע בקלפי מיוחדת."

תיקון סעיף 56 9. בסעיף 56 לחוק העיקרי, האמור בו יסומן "(א)", ואחריו יבוא :

"(ב) בקלפי ממוחשבת, בנוסף לאמור בסעיף קטן (א), רשאים להימצא במקום קלפי שבו קלפי ממוחשבת גם ממונה אבטחה ארצי, ממונה אבטחה מקומי וטכנאי תפעול הדרושים לצורך תפעול ובקרת המערכות הממוחשבות, ושאושרו על ידי המפקח."

56א. (א) לפני שהתחילה ההצבעה, טכנאי התפעול
מ"הקמה ואתחול מערכות המחשב
בכל קלפי ידאג להתקנת העמדות הממוחשבות.

(ב) לצורך אתחול והפעלה של עמדת ועדת
קלפי, עמדת בדיקה ועמדת הצבעה יידרש כרטיס
הצפנה ייעודי.

(ג) לאחר התקנת העמדות הממוחשבות, מזכיר
ועדת הקלפי וחבר ועדת קלפי נוסף יזדהו
באמצעות כרטיסי ההזדהות, ויבצעו אתחול של
כרטיסי ההצפנה הייעודיים באמצעות עמדת ועדת
הקלפי, כאמור בתקנות.

(ד) אתחול כרטיסי ההצפנה הייעודיים
והתקנתם בעמדת ההצבעה ובעמדת הבדיקה
ייעשו בנוכחות ממונה אבטחה מקומי בלבד.

(ה) לצורך אתחול עמדת ההצבעה ועמדת
הבדיקה, יקבל מזכיר הקלפי סיסמא ייעודית
מאת המפקח או מי מטעמו, באופן שייקבע
בתקנות.

(ו) לצורך בדיקת תקינות עמדת ההצבעה
ועמדת הבדיקה, תבוצע על ידי ממונה האבטחה
המקומי הצבעת סרק, כפי שייקבע בתקנות, וכן
בדיקה כי אין מניה קודמת בקלפי.

(ז) לא יתחיל הליך הצבעה בקלפי ממוחשבת,
אלא לאחר שניתן אישור ממונה האבטחה המקומי
בכתב ובאופן שנקבע בתקנות, כי כלל המערכות
הותקנו בהתאם להוראות לפי חוק זה ועומדות
בדרישות אבטחת המידע שנקבעו.

(ח) הפעולות האמורות בסעיף זה יתועדו
בפרוטוקול, בהתאם לאמור בתקנות.

56ב. (א) במשך שעות ההצבעה, יבדוק ממונה
העמדות הממוחשבות
האבטחה המקומי את תקינות עמדות המחשב,
כפי שייקבע בתקנות.
ותחזוקתן

(ב) גילה ממונה האבטחה המקומי חשד סביר לחוסר תקינות או פגם באבטחה באחת מהעמדות הממוחשבות, ידווח על כך מיד למפקח, לממונה האבטחה הארצי ולוועדת הקלפי, וכן יציע דרך פעולה מומלצת בהתאם לקבוע בתקנות.

(ג) סבר חבר ועדת הקלפי כי קיים חשד סביר לחוסר תקינות או פגם באבטחה באחת מהעמדות הממוחשבות, יודיע על כך מיד לממונה האבטחה המקומי אשר יבצע בדיקה מתאימה ויפעל בהתאם לקבוע בתקנות.

(ד) בדיקות העמדות הממוחשבות יתועדו בפרוטוקול בהתאם לקבוע בתקנות.

(ה) בלי לגרוע מהאמור בסעיף זה לעיל, רשאים טכנאי התפעול, ממונה אבטחה מקומי וממונה אבטחה ארצי לבצע פעולות ובדיקות בסיסיות לאבטחת תקינות העמדות הממוחשבות, בהתאם לקבוע בתקנות.

הצבת עמדת תרגול 56ג. בכל מקום קלפי תוצב עמדת תרגול, על מנת לאפשר לבוחרים טרם מימוש זכותם, לתרגל ולעמוד על הליך ההצבעה הממוחשב.

תיקון סעיף 57 11. בסעיף 57 לחוק העיקרי, במקום "את הקלפי" יבוא "את תיבת הקלפי".

הוספת סעיף 59א 12. אחרי סעיף 59 לחוק העיקרי יבוא:

"פעולות בעמדת 59א. (א) לאחר ביצוע הזדהות באמצעות כרטיס ההזדהות על ידי מזכיר ועדת הקלפי וחבר ועדה נוסף בעמדת ועדת הקלפי, תעודכן רשימת הבוחרים ברשימת הבוחרים הממוחשבת כך שתוצג רשימת הבוחרים של הקלפי המסוימת בלבד.

(ב) לצורך ביצוע כל פעולה בעמדת ועדת הקלפי, נדרש שימוש בשני כרטיסי הזדהות שהונפקו לחברי ועדת הקלפי ולמזכיר ועדת הקלפי.

תיקון סעיף 60 13. בסעיף 60 לחוק העיקרי, במקום סעיף קטן (ג) יבוא:

"(ג) מי שהצביע –

- (1) בקלפי ממוחשבת – יסומן שמו על ידי מזכיר ועדת הקלפי וחבר ועדת נוסף ברשימת הבוחרים הממוחשבת, כאמור בתקנות ;
- (2) בקלפי מיוחדת – תמחק ועדת הקלפי את שמו מרשימת הבוחרים."

תיקון סעיף 61 14. בסעיף 61 לחוק העיקרי –

- (1) בסעיף קטן (א) –
- (א) הסיפה החל במילים "נותן הבוחר פתק" תסומן "(2)" ובה, לפני "נותן הבוחר" יבוא "בקלפי מיוחדת –";
- (ב) לפני פסקה (2) יבוא :
- "(1) בקלפי ממוחשבת –

(א) הבוחר מכניס כרטיס הצבעה שנמסר לו לשם כך על ידי ועדת הקלפי אל קורא הכרטיסים בעמדת ההצבעה; לאחר מכן מסמן הבוחר על גבי המסך את הצבעתו;

(ב) הבוחר יוכל לשנות את הצבעתו פעם אחת בלבד לאחר הוצאת כרטיס ההצבעה מקורא הכרטיסים, על ידי הצבעה חוזרת באמצעות אותו כרטיס הצבעה, וזאת כל עוד לא הטיל את כרטיס ההצבעה לתוך תיבת הקלפי; רק ההצבעה האחרונה תיחשב לצורך מניה;

(ג) ההצבעה תוצפן על ידי כרטיס הצפנה ייעודי שבעמדת ההצבעה, ותישמר הן על גבי כרטיס ההצבעה והן במנגנון המניה האוטומטי שבכרטיס ההצפנה הייעודי;

(ד) בוחר המעוניין לבדוק כי הצבעתו נקלטה כראוי יוכל לעשות זאת בעמדת הבדיקה הצמודה לעמדת ההצבעה, על ידי הכנסת כרטיס ההצבעה לקורא הכרטיסים שבעמדת הבדיקה, וצפייה בתוצאה על גבי המסך;

(ה) לאחר השלמת תהליך ההצבעה, יטיל הבוחר את כרטיס ההצבעה לעיני ועדת הקלפי לתוך תיבת הקלפי;

(ו) לאחר השלמת ההצבעה כאמור יסומן ברשימת הבוחרים הממוחשבת כי הבוחר הצביע."

(2) בסעיף קטן (ג), לפני "במקום פתק מודפס" יבוא "בקלפי מיוחדת –".

(1) בסעיף קטן (א), בסופו יבוא "בקלפי ממוחשבת – ספירת קולות המצביעים מכרטיסי ההצבעה תבוצע על ידי מניה ידנית, באמצעות תוכנת מניה ממוחשבת שאושרה לפי סעיף 149, והתוצאה המתקבלת מאופן מניה זה היא התוצאה הקובעת (להלן – מניה ידנית);";

(2) אחרי סעיף קטן (א) יבוא :

(א1) קריאת הקולות מתוך כל כרטיס הצבעה תתבצע בעמדת ועדת הקלפי, תוך שימוש בכרטיס הצפנה ייעודי של אותה קלפי; הוצאת כרטיס הצפנה ייעודי מתוך עמדת ההצבעה והעברתו לעמדת ועדת הקלפי תתבצע על ידי ממונה אבטחה מקומי, בנוכחות מזכיר ועדת הקלפי, ובהעדרו, יושב ראש הוועדה או חבר ועדת קלפי אחר הנוכח באותה העת;

(א2) ספירת קולות נוספת תתבצע לאחר השלמת המניה הידנית, בדרך של מניה אוטומטית של תוצאות הבחירות כפי שהצטברו בעמדת ההצבעה (להלן – מניה אוטומטית); לצורך העברת מנגנון המניה האוטומטי למצב בו ניתן לקרוא את תוצאות ההצבעות, תקבל כל ועדת קלפי סיסמא ייעודית לכך מהמפקח, כפי שייקבע בתקנות.

(א3) תוצאות המניה הידנית יושוו לתוצאות המניה האוטומטית ולמספר הסימונים של בוחרים שהצביעו ברשימת הבוחרים הממוחשבת; כל התוצאות יירשמו בפרוטוקול של ועדת קלפי, כאמור בסעיף 64.

(א4) היה הבדל של 2 עד 5 קולות בין תוצאות המניה הידנית לבין תוצאות המניה האוטומטית, תאומת התוצאה באמצעות ספירה ידנית חוזרת של התוצאות בנוכחות ממונה האבטחה המקומי; לא חל שינוי בתוצאה, המניה הידנית היא המניה הסופית והקובעת.

(א5) היה הבדל של למעלה מ-5 קולות בין המניה הידנית למניה האוטומטית, תדווח על כך ועדת הקלפי למפקח, בצירוף חוות דעת מטעם ממונה האבטחה המקומי, שתכלול פרטים כפי שייקבע בתקנות; המפקח או מי מטעמו, בנוכחות ממונה האבטחה הארצי, יבצעו מניה ידנית חוזרת של הקלפי.

(א6) בכפוף לאמור בסעיף 63, עמד ההפרש בין המניה הידנית למניה האוטומטית, גם לאחר המניה הידנית החוזרת, על הבדל של למעלה מ-5 קולות, יפנה המפקח לבית המשפט לעניינים מנהליים, ויבקש את הנחייתו בכל הנוגע לתוקפו של הליך ההצבעה בקלפי זו." ;

- (3) בסעיף קטן (ב), לפני "בפתק ההצבעה" יבוא "בקלפי מיוחדת" –.
- תיקון סעיף 63 16. בסעיף 63 לחוק העיקרי –
- (1) האמור בו יסומן "(ב)", ובו, אחרי "קולות פסולים" יבוא "בקלפי מיוחדת";
- (2) לפני סעיף קטן (ב) יבוא:
- "(א) אלה יהיו קולות פסולים בקלפי ממוחשבת –
- (1) כרטיס הצבעה עליו נוספו סימנים חיצוניים העשויים להצביע על חשד לפגיעה כלשהי בהליך הבחירות;
- (2) כרטיס הצבעה שלא סופק על ידי המפקח, כאמור בסעיף 53;
- (3) כרטיס הצבעה שלא ניתן לקרוא ממנו את תוצאות ההצבעה;
- (4) מעטפת ההצבעה שהוצאה מקלפי מיוחדת, ונמצא כי הבוחר הצביע גם באמצעות קלפי ממוחשבת;
- (5) כרטיס הצבעה אשר נרשמה בו רשומת הצבעה ריקה."
- הוספת סעיף 63 א 17. אחרי סעיף 63 לחוק העיקרי יבוא:
- "פסילת קלפי 63א. (א) בכל מקרה בו יותר משלושים אחוזים מסך קולות הבוחרים הם קולות פסולים, או שקיים פער של יותר משלושים אחוזים בין המניה הידנית למניה האוטומטית, תדווח על כך ועדת הקלפי למפקח והקלפי תיפסל.
- (ב) המפקח יורה על קיום בחירות חוזרות באותה קלפי, במועד שאינו מאוחר מ-14 יום ממועד פסילת הקלפי, ועל פי תנאים שיקבע, לרבות בעניין קיום בחירות ממוחשבות או שאינן ממוחשבות."
- תיקון סעיף 65 18. בסעיף 65 לחוק העיקרי, האמור בו יסומן "(א)" ואחריו יבוא:
- "(ב) בקלפי ממוחשבת, רשאי מנהל הבחירות לבדוק, יחד עם ועדת הבחירות ובפני באי-כוח הרשימות או ממלאי מקומם, כל חומר או ציוד נוסף ששימש בבחירות הממוחשבות."
- תיקון סעיף 84 ב 19. בסעיף 84 לחוק העיקרי, בסעיף קטן (ה), במקום "בכל קלפי" יבוא "בקלפי מיוחדת".

- תיקון סעיף 86 20. בסעיף 86 לחוק העיקרי, אחרי פסקה (9) יבוא :
- "(10) המשבש את מהלך ההצבעה הממוחשבת, על כל שלביה, לרבות: שיבוש נתוני בוחרים במחשב ההצבעה, שיבוש רישום הצבעת הבוחרים במחשב ההצבעה, חבלה במערכת ההצבעה הממוחשבת ושיבוש נתוני הצבעה המועברים למפקח."
- תיקון סעיף 95 21. בסעיף 95 לחוק העיקרי, האמור בו יסומן "(א)", ואחריו יבוא :
- "(ב) בבחירות ממוחשבות – כרטיסי ההצבעה, העמדות הממוחשבות וכל מצע אחר ששימש במהלך ההצבעה, יישמר על ידי המפקח כאמור בסעיף קטן (א) עד תום המועד להגשת ערעור בחירות או לאחר מתן פסק דין סופי בערעור כאמור.
- (ג) לאחר המועדים האמורים יימחקו כל נתוני הבחירות ממחשבי ההצבעה, מהכרטיסים החכמים ומכל מצע כאמור."
- תיקון סעיף 96 22. בסעיף 96 לחוק העיקרי, האמור בו יסומן "(א)", ואחריו יבוא :
- "(ב) עיון בחומר הצבעה ממוחשב ייעשה לפי הוראות אלה :
- (1) קריאת כרטיסי ההצבעה או תוצאת המניה האוטומטית לא תורשה אלא בצו של בית משפט מחוזי (להלן – בית משפט) ;
- (2) צו כאמור בפסקה (1) יינתן על יסוד בקשה, הנתמכת בתצהיר, בה יפורטו הנתונים המבוקשים, הליקויים שלטענת המבקש נפלו בהצבעה והיקפם ומהן הראיות לקיום הליקויים כאמור ;
- (3) בית המשפט ייתן צו לעיון בחומר ההצבעה הממוחשב אם מצא שקיימות ראיות לכאורה לליקוי כנטען בתצהיר, וכי היקפו של ליקוי זה היה עלול להשפיע על חלוקת המנדטים ;
- (4) בצו כאמור יקבע בית המשפט באילו חומרי הצבעה ובאילו קלפיות רשאי המבקש לעיין ; העיון ייעשה בהתאם לקבוע בתקנות."
- תיקון סעיף 100 23. בסעיף 100 לחוק העיקרי –
- (1) אחרי "לבטחון הפנים" יבוא "ובאישור ועדת הפנים והגנת הסביבה של הכנסת" ;
- (2) במקום הסיפה החל במילים "בכל הנוגע" יבוא "לרבות בעניינים אלה :
- (1) החלת בחירות ממוחשבות גם על מועצות אזוריות, על פי צו המועצות המקומיות (מועצות אזוריות), התשי"ח–1958⁴, וזאת בשינויים המחויבים.

⁴ ק"ת התשי"ח, עמ' 1259.

(2) שמירת הסדר ומניעת הפרעה לבוחרים, פגיעה בהליכי הצבעה
תקינים ושיבוש הליכי הבחירות, במבנה שבו נמצא מקום קלפי."

- תחילה 24. תחילתו של חוק זה ארבע שנים מיום פרסומו.
- תיקון חוק 25. בחוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם), התשל"ה–
הרשויות 1975, ⁵ בסעיף 7(ב) –
- המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם) (1) בפסקה (1) –
- (א) אחרי "סעיפים" יבוא "1,".
- (ב) אחרי "10," יבוא "23ד,".
- (ג) במקום הקטע החל ב-"52 עד 60," ועד "66" יבוא "52 עד 66".
- (2) בפסקה (2), אחרי "פרקים" יבוא "ג'1,".
- (3) בפסקה (3), בסופה יבוא "י-100".

ד ב ר י ה ס ב ר

הבחירות בישראל התקיימו עד היום באופן ידני לחלוטין: החל מזיהוי הבוחר על ידי ועדת הקלפי, דרך ההצבעה באמצעות פתקי הצבעה ומעטפות וכלה בספירת הקולות וסיכום התוצאות בכל ועדת קלפי. לדרך ההצבעה הידנית ישנם מספר חסרונות בולטים. כך, בין היתר, בדרישות כוח אדם רב, העובדה שחולפות שעות רבות מתום ההצבעה עד להיוודע התוצאות, והחשוב מכל – האפשרות לאי דיוקים ושגיאות בהליך, על כל שלביו.

למרות חסרונות אלו, לא נעשה עד היום מעבר לשימוש בכלים ממוחשבים לביצוע הליכי הבחירות. זאת, למרות ההתפתחות הגדולה בתחומי המחשוב והטכנולוגיה ובהשפעה שנודעת להליכים אלו על כלל תחומי הפעילות במשק ובמדינה.

במהלך הבחירות למועצות האזוריות שנערכו בנובמבר 2007 קיים משרד הפנים פיילוט של בחירות ממוחשבות במקביל לבחירות האמת, בשישה יישובים אשר כללו 12 קלפיות. על פי תוצאות הניסוי, ניתן לקבוע, בין השאר, כי הנכונות להשתתף בניסוי עמדה על למעלה מ-60% מהבוחרים בקלפיות האמת, וזאת למרות שלא נערך מסע הסברה מקדים.

לאחר הליך ניסיוני זה לביצוע בחירות ממוחשבות בשלטון המקומי ובין היתר על בסיס תוצאותיו, נעשה תהליך עבודה, אשר כתוצאה ממנו אופיינה ופותחה מערכת בחירות ממוחשבת המבוססת על עקרונות אבטחה וחשאיות מהמתקדמות ביותר בתחום.

בהצעת חוק זו, מוצע לקבוע הליכים לקיום הצבעה בצורה ממוחשבת בבחירות לרשויות המקומיות. החוק המוצע עושה שימוש במערכות ממוחשבות בשני שבילי ההצבעה – הן בניהול פנקס הבוחרים והן בהליך ההצבעה עצמו. השיטה מבטיחה הפרדה מוחלטת בין השלבים השונים, כך שלא תהיה כל אפשרות לקשר בין זהותו של הבוחר לבין הצבעתו.

בכל קלפי תותקן גם עמדת בדיקה, אשר תאפשר לבוחר לוודא כי אכן הצבעתו נקלטה כראוי במערכת.

כמו כן, בכל מקום קלפי תוצב עמדת תרגול, על מנת לאפשר לבוחרים טרם מימוש זכותם, לתרגל ולעמוד על הליך ההצבעה.

1. תהליך ההצבעה המוצע יבוצע כך:

בפני ועדת הקלפי תוצג תעודה מזהה של בעל זכות הבחירה, וזכאותו לבחור תיבדק ברשימת בוחרים ממוחשבת.

הבוחר יקבל לידיו כרטיס הצבעה ויופנה לעמדת הצבעה, שם יוכל לפתוח את עמדת ההצבעה באמצעות הכרטיס. הבוחר יצביע על גבי מסך מגע ובחירתו תירשם במחשב עמדת ההצבעה ובכרטיס ההצבעה.

בוחר המעוניין לוודא שבחירתו אכן נרשמה כראוי בכרטיס ההצבעה, יוכל לעשות כן על ידי הכנסת כרטיס ההצבעה לעמת הבדיקה הנמצאת בקלפי, וקריאת בחירתו מן הכרטיס. לאחר שישלים את הצבעתו ייגש הבוחר לוועדת הקלפי ובפני הוועדה ישלשל את הכרטיס לתיבת הקלפי.

לאחר ביצוע פעולות אלה יסומן בפנקס הבוחרים הממוחשב כי הבוחר הצביע. יודגש כי מחוץ למקום הקלפי תוצב עמדת תרגול, בה יוכל בוחר המעוניין בכך לתרגל את הליך ההצבעה, בטרם יצביע. בנוסף להליך הממוחשב, תוצב בכל רשות גם קלפי שאינה ממוחשבת בה יוכלו להצביע בעלי זכות הצבעה שיבחרו שלא להצביע בהליך הממוחשב.

2. סיכום קולות הבוחרים:

א. לאחר סיום ההצבעה, תבוצע ספירת הקולות על ידי ועדת הקלפי על ידי בדיקת ההצבעות מהכרטיסים באמצעות קריאה ידנית ממוחשבת. בנוסף, וכאמצעי בקרה, מתנהלת ספירה אוטומטית של כל הקולות בקלפי, אשר תאפשר לוודא שלא הייתה חבלה או תקלה בהליך הבחירות. תוצאות הספירה ירוכזו על גבי פרוטוקול ספירת הקולות בחתימה ועדת הקלפי.

ב. כרטיסי ההצבעה, מחשבי עמדות ספר הבוחרים, עמדת ההצבעה, עמדת הבדיקה ופרוטוקול ועדת הקלפי ימסרו למפקח ויישמרו על פי החוק והנהלים במקום מאובטח.

ג. בחוק המוצע ובמערכות ההצבעה יושם דגש מיוחד על נושא אבטחת מידע ושמירה על טוהר הבחירות וחשאיותן. כך למשל, מוצא כי מחשבי הזיהוי וההצבעה יהיה במתכונת של stand-alone ולא יפעלו בתקשורת, על מנת למזער את הסיכון של תקיפתם או פגיעה בהם. כל הרכיבים עושים שימוש במנגנוני הצפנה מורכבים, המונעים שיבוש, הוצאת מידע או זיוף במערכות הקלפי.

ד. השיטה המוצעת עושה שימוש בכרטיסים חכמים, הן להגנה על עמדות ההצבעה, והן לביצוע ההצבעה על ידי הבוחר. שיטה זו מבטיחה חשאיות ואמינות גבוהים, ומסתמכת על מנגנוני הצפנה מתקדמים, אשר מונעים חדירה לתוצאות ההצבעה, מאפשרים זיהוי כל יחידת קלפי בפני עצמה ואינם מאפשרים העברה כרטיסי הצבעה.

ה. בנוסף, החוק קובע מנגנוני בדיקה ובקרה, על ידי מינוי ממוני אבטחת מידע הן ברמה הארצית והן ברמה המקומית שיהיו אחראים לתפעול ואמינות מערכות המחשב. כמו כן נקבע מינוי מאשר טכנולוגי ארצי אשר יהיה אחראי לביצוע בדיקה יסודית של כשירות המערך הטכנולוגי בטרם הפעלתו. ו. היתרונות בשיטה המוצעת הם רבים ומגוונים, הן ברמה המהותית והן ברמה הכלכלית, מהבולטים שבהם:

זיהוי חד-ערכי של הבוחר וביצוע רישום במערכת ממוחשבת, שמגבילה הצבעה כפולה. קיצור זמן ההצבעה של כל מצביע, עקב פשטות המערכת המבוססת על צג מגע ותוכנה ברורה. מניעת הצורך בהפקת חומר בחירות חד פעמי, הן ע"י המדינה והן ע"י המתמודדים עצמם: פנקסי בוחרים להצבעה, מעטפות הצבעה, פתקי הצבעה וכו', המחייבים השמדה בסוף התהליך. צמצום משמעותי בקולות הפסולים על ידי צמצום האפשרויות לטעויות אנוש בהצבעה. חסימת אפשרויות לזיופי בחירות (סימון פתקים וכד'), בשל הטכנולוגיה. מיידיות בקביעת תוצאות הבחירות של הקלפיות הרגילות, באמצעות ספירת קולות בהליך ממוחשב. צמצום משמעותי בערעורי הבחירות עקב הדיוק בהצבעה ובספירה.

3. השפעת החוק המוצע על תקציב משרד הפנים:

א. זיהוי הבוחרים במערכת ממוחשבת יחסוך הדפסת פנקסי בוחרים ואספקתם לוועדות הקלפי, הצבעה ממוחשבת תחסוך למשרד הדפסה של מעטפות הצבעה, מעטפות אריזה, פרוטוקולים וחומר נוסף, וכן תביא לצמצום מספר ועדות הקלפי.

ב. עם זאת ביצוע ההליך ובוודאי בשלב הראשוני בשל עלויות הפיתוח, ידרוש הקצאת משאבים מתאימים, לרבות להקמת המערכת ורכישת רכיבי תוכנה וחומרה ולווי המערכת כנדרש בשלבי ההפעלה

⁵ ס"ח התש"ל"ה, עמ' 211.

הראשוניים.

ג. השפעת החוק המוצע על תקן משרד הפנים :

הנהגת בחירות ממחושבות בהיקף נרחב תחייב תוספת עובדים אשר יעסקו אך ורק בנושא זה. היחידות העיקריות אשר בהן תידרש התוספת: יחידת המפקח ומערך המחשוב של המשרד. הצעת חוק זהה הונחה על שולחן הכנסת השמונה-עשרה על ידי חבר הכנסת מאיר שטרית (פ/1180/18).

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
ב' בניסן התשע"ג – 13.3.13